

Hoofdstuk II - Een vereniging

Een vereniging ontstaat wanneer twee of meer mensen beslissen om door samenwerking een vooropgesteld doel te bereiken in de niet-economische domeinen van onze samenleving. In het andere geval dienen we te spreken van een handelsonderneming.

Bij de oprichting van een vereniging wordt er in principe een afsprakennota of een overeenkomst opgesteld waarin naast de te realiseren doelstellingen eveneens een aantal spelregels worden vastgelegd.

Een vereniging kan zowel actief zijn onder het statuut van een vzw als onder de vorm van een feitelijke vereniging. De keuze hieromtrent ligt uitsluitend bij de oprichters, en kan op elk moment worden herzien. Noch vanwege de overheid, noch in het Burgerlijk wetboek bestaan er specifieke regels omtrent een verenigingsovereenkomst.

Met de bedoeling het vooropgestelde niet-commerciële doel te bereiken is een vereniging in beginsel er niet op gericht om een winst te realiseren. Alle gerealiseerde middelen, zowel financiële als andere, dienen gebruikt te worden om doelstelling te verwezenlijken. Als carnavalsvereniging mag u dus perfect allerlei initiatieven (restaurantdag, bal, ...) organiseren om bijvoorbeeld nadien met de winsten een carnavalswagen te bouwen, of een carnavalstoet te organiseren.

1. Feitelijke vereniging

Een feitelijke vereniging ontstaat dus vanuit het initiatief van een groep individuele personen, doch is niet gebonden aan enige wettelijke bepaling. Concreet betekent zulks dat een feitelijke vereniging van rechtswege in principe niet bestaat, wat op zijn beurt tot gevolg heeft dat een feitelijke vereniging op zich geen verbintenissen kan aangaan. Elke verbintenis of overeenkomst wordt dus gesloten door de individuele leden. Een feitelijke vereniging kan geen eigendommen bezitten en kan evenmin schenkingen of legaten aanvaarden.

Kortom, de feitelijke vereniging is een vereniging van individuele personen die elk afzonderlijk aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de totaliteit. De feitelijke vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid en bijgevolg heeft zij geen verplichtingen na te leven. De interne structuur en organisatie is dus vrij te bepalen. Op fiscaal vlak gelden wel de regels van de personenbelasting en deze van de BTW-wetgeving.

Het is echter aan te raden om zelfs in een feitelijke vereniging hetzij "interne statuten" of een "huishoudelijk reglement" op te stellen met de bedoeling alle afspraken duidelijk vast te leggen. Hoewel derden in principe niet gebonden zijn door deze afspraken, kunnen deze nochtans veel onderlinge discussie vermijden tussen de leden van de feitelijke vereniging. Helaas wordt dit vaak verwaarloosd of op zijn minst amateuristisch aangepakt, met alle narigheden van dien bij een eventuele probleemsituatie.

Wat evenmin uit het oog mag verloren worden is dat al de leden van een feitelijke vereniging elk met hun eigen vermogen aansprakelijk zijn voor alles wat er fout kan gaan binnen de vereniging. Bijvoorbeeld bij het verrichten van aankopen, het afsluiten van contracten, e.d. Het grondig afwegen om al dan niet te kiezen voor een vzw-structuur is dus van fundamenteel belang.

2. Vereniging zonder winstoogmerk (vzw)

Een "vereniging zonder winstoogmerk" (de benaming in de oorspronkelijke wet was "vereniging zonder winstgevend doel") is die, welke niet nijverheids- of handelszaken drijft en welke niet tracht een stoffelijk voordeel aan haar leden te verschaffen, of zeg maar, een groep natuurlijke personen of rechtspersonen die een belangeloos doel nastreven.

Men zou een vzw ook als volgt kunnen definiëren.

Een vzw is een vereniging die men vrij op- en inricht, op een wijze zoals de groep verenigde personen het met elkaar afspreekt.

De vzw heeft een gemeenschappelijk belangloos doel. Om dit doel te bereiken kunnen de leden een inbreng doen en zullen alle inkomsten in dat doel worden geïnvesteerd.

De vzw is een rechtspersoon die actief kan deelnemen aan het rechtsverkeer door middel van haar organen.

De vzw ontstaat vanaf de neerlegging van haar statuten op de griffie van de rechtbank van koophandel.

De vzw mag haar leden dus geen stoffelijk voordeel verschaffen. Dit verbod betekent dat de leden van een vereniging zonder winstoogmerk geen voordelen mogen ontvangen die zouden voortvloeien uit de activiteiten van de vereniging. Dat is een belangrijk verschil met de handelsvennootschappen waarbij het de bedoeling is de vennoten te verrijken.

Het begrip voordeel moet op strikte wijze worden geïnterpreteerd. Het gaat om een rechtstreeks vermogensvoordeel, de rechtstreekse verdeling van geldbedragen, van roerende goederen, enz...

Het is echter niet uitgesloten dat uit de activiteiten van de vereniging een onrechtstreeks vermogensvoordeel, zoals een besparing, wordt getrokken. Bijvoorbeeld, het lidmaatschap bij een carnavalsgroep geeft de leden het recht gratis kledij te ontvangen, om met de groep aan optochten deel te nemen.

In tegenstelling tot andere juridische vormen (nv, bvba...) vereist de oprichting van een vzw geen inbreng van een startkapitaal.

Op het principe dat zij evenmin nijverheids- of handelszaken mag drijven, is slechts een zeer beperkte afwijking mogelijk. Namelijk, deze zaken moeten steeds een bijkomstige bedrijvigheid uitmaken of van alleenstaande of uitzonderlijke aard zijn of niet volgens handels- en nijverheidsmethoden worden uitgeoefend. De winsten moeten aan het onbaatzuchtige doel van de vereniging besteed worden.

Een vzw schendt aldus haar wettelijk statuut niet, wanneer de winst uit de bijkomstige bedrijvigheid de verhoging van haar vermogen tot gevolg heeft, wanneer blijkt dat de winst wordt besteed aan het onbaatzuchtige doel dat de vereniging nastreeft. (Cas., 3 oktober 1996, Arr. Cass., 1996).

In het advies van de Raad van State staat te lezen dat *"een vzw een vereniging is die een belangloos doel nastreeft en niet beoogt zichzelf of haar leden een vermogensvoordeel te verschaffen. Zij kan de winstgevende activiteiten uitoefenen op voorwaarde dat het gaat om nevenactiviteiten verricht naast een niet-winstgevende hoofdactiviteit die met deze laatste activiteit verband houden en dat de winst die eruit voortvloeit, volledig bestemd is voor de verwezenlijking van het belangloos doel van de vereniging"*.

Uit vrees voor een nieuwe golf van discussie en om te vermijden dat bepaalde vzw's niet meer aan een nieuwe definitie zouden voldoen, werd besloten deze bijkomende regels niet uitdrukkelijk in de vzw-wet op te nemen. De voorwaarden m.b.t. het voeren van nijverheids- en handelszaken blijven evenwel onverminderd gelden.

Naast de nieuwe definiëring van de vzw, kent de wetgever - zoals voorheen trouwens ook het geval was - rechtspersoonlijkheid toe aan de vzw **op voorwaarde dat zij voldoen aan de ter zake geldende wettelijke vereisten**. De verwerving van rechtspersoonlijkheid heeft tot gevolg dat de vereniging wordt beschouwd als een entiteit die los staat van haar leden. Zij kan aldus in eigen naam handelen, contracten sluiten, een rechtszaak beginnen en dit zonder dat de leden eventueel individueel aansprakelijk kunnen worden gesteld (onder bepaalde voorwaarden > zie bijkomende uitleg hierna). Deze principes staan uitdrukkelijk vermeld in de nieuwe wet en bepalen alzo het fundamentele onderscheid met een feitelijke vereniging.

"Onder bepaalde voorwaarden"

Voor effectieve leden is er in principe geen individuele aansprakelijkheid mogelijk, behalve in de volgende gevallen:

- Contracten aangegaan door de leden in een vzw in oprichting

De oprichters-leden die verbintenissen zouden zijn aangegaan voor een vzw in oprichting zijn aansprakelijk voor deze verbintenissen indien de vzw in oprichting niet binnen de 2 jaar na het afsluiten van de verbintenis rechtspersoonlijkheid heeft bekomen of indien ze niet binnen de 6 maanden na het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid deze verbintenissen heeft bekrachtigd.

In deze gevallen zal de persoon in kwestie hoofdelijk en persoonlijk aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de aangegane verbintenis. Hoofdelijke aansprakelijkheid wil zeggen dat de contractspartij één van de personen die ten aanzien van hem zijn opgetreden, kan aanspreken tot uitvoering van de gehele verbintenis. De persoon die de verbintenis dient uit te voeren, zal zich wel kunnen keren tegen de andere oprichters, elk voor een gelijk deel. Men kan deze aansprakelijkheid inperken door de verbintenissen te sluiten onder de ontbindende voorwaarde van de oprichting van een vzw en van overname van de verbintenis door de vzw. Dit wil zeggen dat als de vzw niet effectief wordt opgericht of zij die verbintenis niet overneemt, dat het contract dan vervalt.

- Oprichtersaansprakelijkheid

Oprichters zijn aansprakelijk indien ze een vzw oprichten om schade te berokkenen aan anderen of om bepaalde wetgeving te omzeilen.

Derden kunnen dan de oprichters aanspreken voor de fouten die ze zouden hebben begaan op voorwaarde dat deze derde een fout, schade en een oorzakelijk verband kan aantonen tussen de fout en de geleden schade.

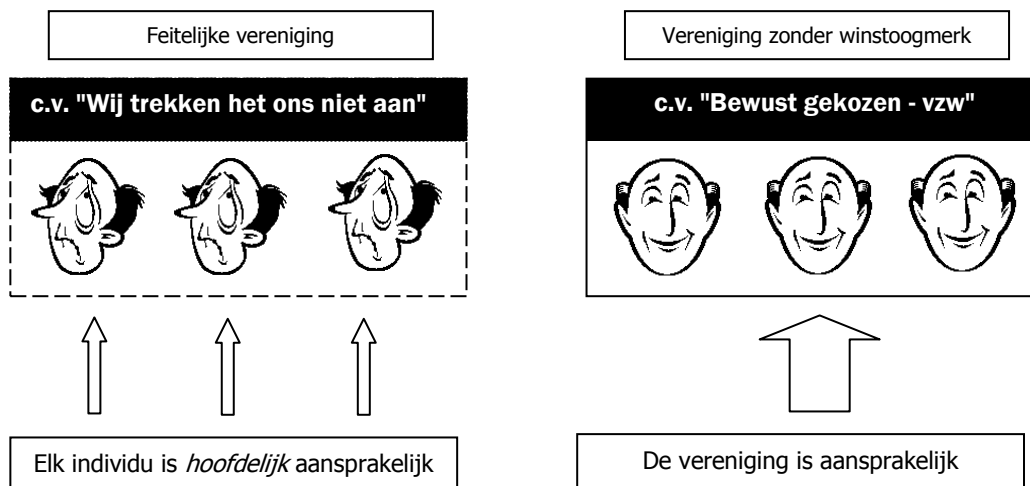
- Aansprakelijkheid na nietigheid van de vzw

De nietigheid van de vzw kan door de rechter worden uitgesproken in de volgende gevallen:

- wanneer de naam, het adres van de zetel of het gerechtelijk arrondissement waar de vzw haar zetel heeft niet worden vermeld in de statuten,
- wanneer in de statuten geen precieze omschrijving staat van het doel of van de doeleinden waarvoor de vzw werd opgericht of,
- wanneer het statutaire doel strijdig is met de wet of de openbare orde
- persoonlijke aansprakelijkheid bij het niet vermelden van de naam en het adres in de briefwisseling. Dit wordt bepaald door artikel 11 van de vzw-wet:

"alle akten, facturen aankondigingen, bekendmakingen en andere stukken die uitgaan van verenigingen zonder winstoogmerk, vermelden de naam van de vereniging, onmiddellijk voorafgegaan of gevolgd door de woorden "vereniging zonder winstoogmerk" of door de afkorting "v.z.w." en het adres van de zetel van de vereniging. Eenieder die in naam van een vereniging meewerkt aan een in het eerste lid vermeld stuk waarop één van deze vermeldingen niet is aangebracht, kan persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor alle of voor een gedeelte van de verbintenissen die de vereniging krachtens dit stuk heeft aangegaan." Het betreft dus een aansprakelijkheid voor één ieder die verbintenissen aangaat zonder aan derden met wie hij handelt, kenbaar te maken dat hij in naam en voor rekening van de vzw handelt. Het doel van deze sanctie is om derden te beschermen in de verbintenissen die zij aangaan met een vzw zonder dat zij weten wat de identiteit, de rechtsvorm of de juridische situatie van de vzw is. Dit geldt ook voor de vzw in vereffening of in ontbinding. Personen die optreden voor een vzw in vereffening moeten hiervan uitdrukkelijk melding maken.

3. Verschil tussen een feitelijke vereniging en een vzw – Figuratieve voorstelling

4. Schematisch overzicht betreffende het verschil tussen een feitelijke vereniging en een vzw.

Dit overzicht kan gedownload worden via de overzichtstabel op de website.

